

CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII MOLDOVEI PRIN INTERMEDIUL DEZVOLTĂRII FACTORULUI UMAN

*Drd., Alina SUSLENCO, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași,
cercetător științific stagiar, Universitatea de Stat „A.Russo” din Bălți,
Republica Moldova, alina.suslenco@mail.ru*

Increasing competitiveness of the national economy is one of the five strategic priorities for Moldova concept stipulated in the draft National Development Plan and, directly or indirectly intersect with the other four. Republic of Moldova are still serious gaps in competitiveness in the global and European context. Increasing competitiveness of Moldovan economy and ensure healthy and sustained growth can be achieved in the medium term by attracting massive foreign investment, implementation of modern technologies and the penetration of foreign markets.

Key words: *national economy, more competitive, market.*

Situația actuală din Republica Moldova provoacă, de principiu, necesitatea schimbărilor interne și pertinente în contextul unei dezvoltări echilibrate pentru atingerea unui progres în plan mondial. În acest context, sporirea competitivității economiei naționale este una din cele cinci priorități strategice pentru Republica Moldova, stipulate în proiectul conceptului Planului Național de Dezvoltare și, în mod direct sau indirect, se intersectează și cu celelalte patru.

La capitolul dat, putem menționa că, deși a progresat în ultimii ani, Republica Moldova prezintă încă serioase decalaje de competitivitate în context mondial și european. Totodată, noile procese și fenomene care acționează atât la nivelul economiilor naționale, cât și globale, precum internaționalizarea și globalizarea afacerilor, intensificarea la un nivel fără precedent a exigențelor și presiunilor concurențiale pe piețele naționale și internaționale, dinamismul accentuat al mediului de afaceri, schimbările rapide și frecvente de atitudine ale consumatorilor, și altele, conferă acestei probleme un rol mult mai important.

De menționat și faptul că abordarea problemei competitivității devine, actualmente, importantă pentru majoritatea țărilor lumii, indiferent dacă sunt mari sau mici, puternice sau slabe. Totodată, dacă, pentru țările cu un sistem economic dezvoltat, această abordare permite evaluarea impactului tendințelor nou-apărute asupra competitivității deja atinse, atunci pentru țările proaspăt ieșite pe piața mondială și cu economia în tranziție, precum Republica Moldova, problema competitivității trebuie abordată în contextul formării condițiilor necesare asigurării și dezvoltării acesteia. Iar pentru a fi competitivi pe piețele externe, trebuie să fim mai întâi competitivi la noi acasă.

În acest context, statele care doresc să adere trebuie să-și apropie competitivitatea de nivelul înregistrat de țările membre, fapt pentru care trebuie să fie acordată o atenție mai mare raportului competitivitate națională – competitivitate la nivelul Uniunii Europene. Și, după cum au făcut-o și alte state, trebuie să pornim de la o evaluare exhaustivă a stării economiei naționale în raport cu cerințele integrării în Uniunea Europeană. Trebuie să recunoaștem că avem nevoie de o economie de piață funcțională, care să facă față unor noi presiuni concurențiale, într-un nou mediu concurențial, încadrat în cu totul alte dimensiuni, iar specializarea economiei trebuie să presupună o repartizare a forței de muncă pe sectoare și produse cu o valoare adăugată mai mare.

Astfel, sporirea competitivității economiei Republicii Moldova și asigurarea unei creșteri economice sănătoase și de durată poate fi atinsă, în termen mediu, doar prin atragerea masivă a investițiilor străine, implementarea tehnologiilor moderne și penetrarea piețelor de desfacere externe. Acest lucru va permite tranziția de la o creștere economică bazată pe consum la o creștere economică bazată pe export.

În raportul competitivității mondiale, pentru anii 2010-2011, publicat de Forumul Economic Mondial, Republica Moldova s-a poziționat pe locul 94 din 139 de țări. În același raport pentru anii 2012-2013, Republica Moldova ocupă locul 87 din 144 de țări. În baza acestui raport, primii cinci factori generali care afectează mediul de afaceri în Republica Moldova sunt: instabilitatea politicilor de stat, accesul limitat la finanțare, corupția, eficiența redusă a guvernului din cauza birocrăției și instabilității guvernării. În

același raport pentru anii 2013-2014, Republica Moldova ocupă locul 89, deci în scădere cu două trepte față de anul precedent, ceea ce este un fapt îngrijorător atât pentru țară, cât și pentru agenții economici autohtoni. Chiar dacă valoarea punctajului obținut este identică cu cea din anul precedent – 3,94 (pe o scară de la 1 – cel mai slab, la 7 – cel mai performant), Republica Moldova coboară două trepte, ceea ce indică necesitatea schimbărilor pertinente în domeniu.

În comparație cu poziția generală de 89 din clasament, Republica Moldova a înregistrat punctaje bune la următorii indicatorii: pregătirea tehnologică – poziția 64, cu o ameliorare față de poziția 65 din 2012; infrastructura (poziția 88 cu o ameliorare față de poziția 92 din anul 2012).

În contrariu, cel mai slab punctaj (2,44) a fost obținut de Republica Moldova la capitolul inovații, ocupând, la acest capitol, poziția 138 (comparativ cu poziția 135 din anul 2012). Poziția țării noastre a fost influențată negativ de următorii „piloni” ai competitivității: învățământul superior și trainingul – poziția 90 cu o scădere față de poziția 88 din 2012, instituțiile (poziția 122 față de poziția 110 din anul 2012), eficiența pieței bunurilor (poziția 107 față de poziția 100 din anul 2012), gradul de sofisticare a pieței financiare (poziția 105 față de poziția 104 din anul 2012), dezvoltarea afacerilor (poziția 125 față de poziția 120 din anul 2012).

Inovațiile, educația, capitalul uman au devenit un motor al dezvoltării economice și un factor determinant în obținerea avantajelor competitive, dar caracteristic pentru țările dezvoltate, care au reușit să creeze toate precondițiile necesare pentru dezvoltarea acestora.

Calitatea forței de muncă reprezintă un set de calități, capacități ale unei persoane manifestate în procesul muncii, care caracterizează nivelul său de dezvoltare profesională și contribuie la creșterea competitivității întreprinderii. Calitatea forței de muncă este unul dintre parametrii competitivității întreprinderii, dar și ai celorlalte avantaje competitive ale sale.

Conform nivelului IDU, în 2011, R. Moldova se află peste media mondială privind performanța la acest capitol. În ultimul deceniu, IDU al Republicii Moldova a crescut, în medie, cu 0,92 procente anual, adică cu o treime peste rata medie de creștere mondială. Creșterea dată este semnificativă și se compară numai cu câteva țări din noile state membre ale UE (precum Letonia), Balcanii de Vest (Croatia) și țările Parteneriatului Estic (Armenia). Creșterea IDU al Republicii Moldova a încetinit începând cu 2009, fapt ce reflectă tendințele regionale, având în vedere că majoritatea țărilor se confruntă cu rate de creștere a IDU mai joase, ca urmare a crizei financiare globale. Mai jos, este prezentată evoluția valorilor IDU în țările Balcanilor de Vest și din Parteneriatul Estic pentru anul 2013, cu scopul observării evoluției în dinamică a acestui indicator.

Tabelul 1

Valoarea IDU în țările din Balcanii de Vest și din Parteneriatul Estic, anul 2013

Poziția 2013	Țara	IDU 2013	IDU 2005	IDU 2010	IDU 2011
21	Slovenia	0,892	0.848	0.882	0.884
28	Cehia	0,873	0.854	0.863	0.865
33	Estonia	0,846	0.821	0.832	0.835
35	Slovacia	0,840	0.810	0.832	0.834
37	Ungaria	0,831	0.803	0.814	0.816
39	Polonia	0,821	0.791	0.811	0.813
41	Lituania	0,818	0.793	0.803	0.810
44	Letonia	0,814	0.784	0.802	0.805
47	Croatia	0,805	0.780	0.794	0.796
50	Belarus	0,793	0.723	0.751	0.756
55	Federația Rusă	0,788	0.725	0.751	0.755
56	România	0,786	0.748	0.779	0.781
57	Bulgaria	0,782	0.749	0.768	0.771
64	Serbia	0,769	0.744	0.764	0.766
70	Albania	0,749	0.721	0.737	0.739
72	Georgia	0,745	0.707	0.729	0.733
78	Ucraina	0,740	0.712	0.725	0.729
87	Armenia	0,729	0.689	0.714	0.716
90	Turcia	0,722	0.671	0.696	0.699
113	Moldova	0,660	0.631	0.644	0.649

Sursa: Indicatorii dezvoltării umane, Raportul Global de Dezvoltare Umană, 2013.

În pofida creșterii nivelului IDU, R. Moldova rămâne țara cu cel mai scăzut nivel IDU în comparație cu grupul noilor state membre ale UE, Balcanilor de Vest și țările Parteneriatului Estic.

Parțial, poziția nefavorabilă a Republicii Moldova în clasament derivă din nivelul IDU scăzut moștenit de la Uniunea Sovietică și, parțial, din reformele lente pe parcursul întregii perioade de tranziție. După cum se arată în capitolul următor, cu cât nivelul dezvoltării umane dintr-o țară emergentă a fost mai înalt, cu atât integrarea ei europeană a fost mai rapidă și reușită. În acest context, discrepanța mare dintre nivelul dezvoltării umane din R. Moldova și cel din Uniunea Europeană, reflectă dificultățile sistemice ale țării în ceea ce privește urmărirea obiectivului de aderare la Uniunea Europeană. În același timp, în cazul implementării consecvente a acestui proces, procesul integrării europene ar putea oferi oportunități pentru ca Guvernul să adopte politici ce ar accelera progresul țării privind dezvoltarea umană și ar permite o convergență mai rapidă cu țările europene.

Mai jos, am reprezentat grafic valoarea componentelor IDU în Republica Moldova și România, pentru a observa evoluția comparativă a componentelor.

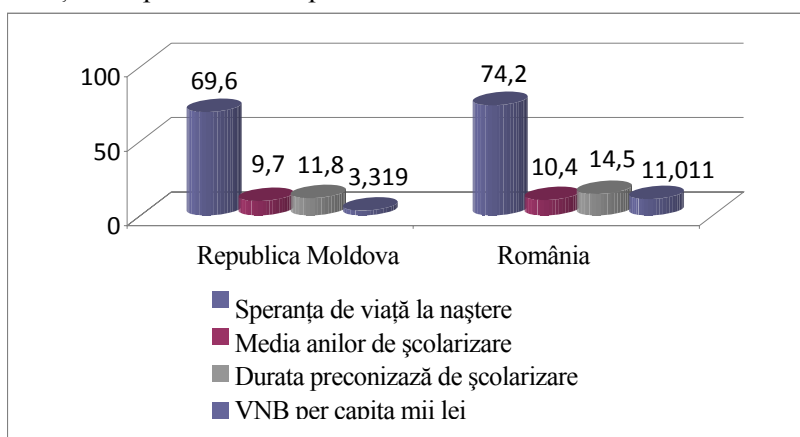


Figura 1. Valoarea componentelor IDU în Republica Moldova și România
Sursa: Raportul Global al Dezvoltării Umane, 2013.

Din graficul de mai sus, observăm că România ocupă o poziție mai bună în raport, comparativ cu R. Moldova, deoarece valorile componentelor IDU ale României înregistrează tendințe de creștere semnificative și ne demonstrează o poziție mai bună a României în clasamentul țărilor dezvoltării umane.

Guvernatorul Băncii Centrale, Dorin Drăguțanu, a declarat că sporirea competitivității externe a economiei moldovenești poate fi atinsă la nivelul politicilor de stat prin intermediul deprecierii monedei naționale, scăderii salariilor și creșterii productivității muncii.

În cazul Republicii Moldova, unde nivelul de economisire este unul din cele mai mici din regiune (ponderea depozitelor în PIB – 37,2%), nivelul de valutzare a acestor economii – unul din cele mai mari (53,6% din totalul depozitelor), iar climatul investițional este afectat de o serie de bariere formale și neformale, reformele în direcția sporirii competitivității economice externe trebuie să fie conceptual diferite. În scopul sporirii competitivității, trebuie întreprinse o serie de măsuri și acestea trebuie să fie axate pe patru direcții de bază:

- 1) asigurarea stabilității macroeconomice (menținerea stabilității prețurilor, evitarea fluctuațiilor excesive a cursului de schimb, îmbunătățirea încrederii în moneda națională, eficientizarea canalelor de transmisie a politicii monetare etc.);
- 2) îmbunătățirea funcționării organizațiilor (respectarea drepturilor de proprietate, diminuarea corupției, simplificarea cadrului de reglementare a activității antreprenoriale, îmbunătățirea reglementării anumitor sectoare, protejarea liberei concurențe, independența justiției etc.);
- 3) dezvoltarea profesională a personalului întreprinderilor cu scopul asigurării avantajelor competitive întreprinderilor autohtone;
- 4) implementarea inovațiilor în cadrul întreprinderilor cu scopul avansării lor pe calea creșterii economice strategice.

Datorită acestor acțiuni, vom putea obține un nivel mai ridicat al competitivității și o poziție mai bună pe arena mondială.

Problema competitivității, a fost analizată în baza sondajului efectuat de echipa de cercetători de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, unde s-au cercetat părerile diferitor lucrători de la întreprinderile din nordul Republicii Moldova cu privire la competitivitate și cum au evoluat indicatorii economici în cadrul întreprinderilor chestionate, pentru a putea trage concluzii sugestive și a observa concordanța dintre competitivitatea întreprinderii și evoluția indicatorilor economici la întreprindere. Au fost chestionați lucrătorii a 20 de întreprinderi din nordul Republicii Moldova.

În urma analizei datelor obținute în urma sondajului, am elaborat un tabel, în care sunt redată răspunsurile lucrătorilor chestionați asupra evoluției indicatorilor economici la întreprinderea unde muncesc.

Tabelul 2

Evoluția indicatorilor economici în cadrul întreprinderilor din Nordul Moldovei

Indicatorii economici	Creștere		Descreștere		Fără schimbări		Tendință oscilantă	
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
Volumul vânzărilor	41	51,3	10	12,5	18	22,5	11	13,8
Volumul cheltuielilor de producție	46	57,5	10	12,5	10	12,5	14	17,5
Rentabilitatea vânzărilor	36	45,0	20	25,0	11	13,8	13	16,3
Sortimentul producției	42	52,5	8	10	23	28,8	7	8,8
Numărul cumpărătorilor	35	43,8	15	18,8	18	22,5	12	15,0
Partea de piață ocupată	34	42,5	20	25,0	17	21,3	9	11,3
Numărul concurenților	43	53,8	8	10,0	22	27,5	7	8,8
Investițiile în producție	29	36,3	16	20,0	25	31,3	10	12,5
Investițiile în personal	24	30,0	15	18,8	32	40,0	9	11,3
Investițiile în tehnică	29	36,3	13	16,3	30	37,5	8	10,0

Sursa: elaborat de USB în urma sondajului.

În urma sondajului, s-a observat că majoritatea lucrătorilor întreprinderilor – 51,3%, sunt de părere că indicatorul „volumul vânzărilor”, în cadrul întreprinderilor, a crescut. Indicatorul „suma cheltuielilor de producție”, de asemenea, este în creștere și au indicat 57,5% dintre lucrătorii chestionați. Crescând volumul vânzărilor, de asemenea, este în creștere și „rentabilitatea”, au indicat 45% dintre cei chestionați. Pe când la indicatorul „investiții în personal” 40% dintre cei chestionați au indicat că nu s-au schimbat, deci tot mai puțin se atrage atenția, de către manageri, la problemele și la creșterea personalului întreprinderii, deși el este forța motrice dintr-o întreprindere, în timp ce indicatorul „investiții de producție”, înregistrează o valoare mai mare, în rândul celor chestionați, înregistrând valoarea de 365,3%, o valoare mai mare decât cea a indicatorului „investițiile de personal”, ceea ce demonstrează că managerii întreprinderilor, tot mai mult, atrag atenția la producere, veniturile obținute, la rentabilitate, și tot mai puțină atenție o acordă personalului, care este sămânța cunoașterii în cadrul întreprinderii.

În concluzie, menționăm că ar trebui atrasă o atenție mai mare oamenilor care-și aduc aportul la creșterea indicatorilor respectivi, deoarece, dacă dorim să avem o întreprindere competitivă pe piață, atunci, în primul rând, personalul întreprinderii trebuie să fie competitiv, să fie instruit, să petreacă diverse programe de instruire, de formare profesională, diverse traininguri pentru a dezvolta și îmbunătăți abilitățile personalului care muncește în cadrul întreprinderii. Dar, dacă nu vom face acest lucru, atunci, ne putem aștepta că, în viitorul apropiat, indicatorii economici vor înregistra alte valori, deoarece cunoștințele personalului nu vor corespunde cerințelor erei schimbării, a dinamismului și a cunoașterii în care activează ei. Cunoștințele trebuie acumulate în permanență, îmbunătățite, dobândite, căci doar așa vom putea spori competitivitatea țării.

Bibliografie:

1. BELOSTECINIC, Gr., GUȚU, C.; *Competitivitatea economică în contextul dezvoltării durabile a Republicii Moldova*. În: *Economica*, 2008, nr.2 (62), p. 73-87.
2. RUSSU, Cornelia; *Creșterea competitivității. Managementul performanței*. București 2008.
3. SMÂC, Andrei; *Factorii umani ai competitivității economiei naționale*. Chișinău, 2007.

4. SARCHIZIAN, A., *Educația și formarea profesională – mecanism de modernizare a structurilor ocupațional-profesionale*, vol. 179. Probleme economice, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, 2005.
5. ВОРОНКОВА, А.Э. *Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация*. Луганск: Восточно-украинский национальный университет, 2000. – 140 с.
6. www.statistica.md